

การเตรียมความพร้อมของประชาชนก่อนวัยเกษียณเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ของประชาชนในอำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่*

Preparing the Pre-Retirement Population for an Aging Society: A Study of Residents in Mueang Chiang Mai District, Chiang Mai Province

¹พวนชัย โคตรชนะ, ²ปิยะ พลະปัญญา, ³ภาวิณี อารีศรีสม และ ⁴อนุวัฒน์ จรัสรัตนไพบูลย์

¹Phuanchai Kotechana, ²Piya Palapanya, ³Pawinee Areesrisom
and ⁴Anuwat Jaradrattanapaiboon

สาขาวิชาการจัดการและพัฒนาทรัพยากร คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้

Division of Resources Management and Development, Faculty of Agricultural Production,
Maejo University, Thailand.

²Corresponding Author's Email: piya_p@mju.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมของประชาชนในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือ ประชาชนที่อายุตั้งแต่ 40-59 ปีบริบูรณ์ในพื้นที่อำเภอเมืองเชียงใหม่จังหวัดเชียงใหม่ การกำหนดกลุ่มตัวอย่างใช้เกณฑ์ 20 เท่าของตัวแปรสังเกต การวิจัยครั้งนี้มีตัวแปรสังเกต 15 ตัว ได้จำนวนตัวอย่าง 300 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมก่อนวัยเกษียณ วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง

ผลการวิจัยพบว่า ความพร้อมในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ได้รับอิทธิพลทางตรงจากความสามารถด้านสุขภาพ มากที่สุด รองลงมาคือ ความสามารถด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม ความสามารถด้านเศรษฐกิจ และความสามารถด้านสังคม ตามลำดับ อิทธิพลทางอ้อมพบว่า ความพร้อมในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ได้รับอิทธิพลทางอ้อมจาก ความสามารถด้านสุขภาพ มากที่สุด รองลงมาคือ ความสามารถด้านเศรษฐกิจ ตามลำดับ เมื่อพิจารณาอิทธิพลรวม พบว่า ความพร้อมในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ได้รับอิทธิพลรวมจาก ความสามารถด้านสุขภาพ มากที่สุด รองลงมาคือ ความสามารถด้านเศรษฐกิจ ความสามารถด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม และความสามารถด้านสังคม ตามลำดับ และแบบจำลองมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

คำสำคัญ: การเตรียมความพร้อม; ก่อนวัยเกษียณ; สังคมผู้สูงอายุ; ความสามารถด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม; ความสามารถด้านเศรษฐกิจ

Abstract

This research article aims to study factors affecting the readiness of people in Mueang Chiang Mai District, Chiang Mai Province, for entering an aging society. This research employed a quantitative research method. The sample group consisted of people aged 40-59 years old

*Received December 5, 2025; Revised December 26, 2025; Accepted January 9, 2026

in Mueang Chiang Mai District, Chiang Mai Province. Sample size determination used the criterion of 20 times the number of observed variables. This research had 15 observed variables, resulting in a sample size of 300 people. The research instrument was a questionnaire about preparing before retirement age. Data were analyzed using structural equation modeling (SEM).

The research findings revealed that readiness for entering an aging society was directly influenced most by health capability, followed by technology and innovation capability, economic capability, and social capability, respectively. Regarding indirect effects, readiness for entering an aging society was indirectly influenced most by health capability, followed by economic capability. When considering total effects, readiness for entering an aging society received total influence most from health capability, followed by economic capability, technology and innovation capability, and social capability, respectively. The model demonstrated good fit with the empirical data.

Keywords: Preparation; Pre-Retirement; Aging Society; Technological and Innovation Competence; Economic Competence

บทนำ

ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างรวดเร็ว โดยข้อมูลในปี พ.ศ. 2561 พบว่าประเทศไทยมีประชากรผู้สูงอายุคิดเป็นร้อยละ 16.06 ของประชากรทั้งหมด และในปี พ.ศ. 2562 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 17.5 ส่วนในปี พ.ศ. 2565 ตัวเลขดังกล่าวเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 19.4 (Foundation of Thai Gerontology Research and Development institute, 2021) หากพิจารณาสัดส่วนของประชากรตามภาวะพึ่งพิงทางอายุ จะพบว่าปี พ.ศ. 2564 ประเทศไทยมีสัดส่วนประชากรวัยแรงงาน : ผู้สูงอายุ : เด็ก เท่ากับ 4 : 1 : 1 โดยมีการคาดการณ์ว่าภายในปี พ.ศ. 2579 สัดส่วนนี้จะเปลี่ยนแปลงเป็น 2 : 1 : 1 ซึ่งชี้ให้เห็นถึงภาระที่เพิ่มขึ้นของประชากรวัยแรงงานที่ต้องดูแลผู้สูงอายุและเด็กในสัดส่วนที่มากยิ่งขึ้น การเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุเช่นนี้ส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางในมิติต่าง ๆ ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม สาธารณสุข และสุขภาวะของผู้สูงอายุเอง โดยเฉพาะในประเทศที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างรวดเร็ว ปรากฏการณ์นี้อาจนำไปสู่ความท้าทายทางนโยบายที่ต้องการการตอบสนองจากภาครัฐเพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างเหมาะสมกับช่วงวัย อีกทั้งยังเป็นการป้องกันปัญหาทางสังคมที่อาจตามมาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Topa and Valero, 2017)

กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ได้สรุปปัญหาที่ผู้สูงอายุต้องเผชิญไว้ใน 5 มิติหลัก ได้แก่ 1) ปัญหาด้านสุขภาพกาย ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มักเผชิญกับปัญหาสุขภาพที่เสื่อมถอยตามวัย เช่น โรคเรื้อรัง โรคสมองเสื่อม โรคหลงลืม และภาวะซึมเศร้า ซึ่งล้วนส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและความสามารถในการดำรงชีวิตประจำวัน 2) ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ผู้สูงอายุบางกลุ่มไม่มีรายได้ประจำ หรือรายได้ไม่เพียงพอในการดำรงชีพ โดยเฉพาะกลุ่มที่ไม่มีบุตรหลานดูแล หรืออยู่ในภาวะเปราะบางด้านเศรษฐกิจ 3) ปัญหาด้านการเรียนรู้ การเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยีอาจทำให้ผู้สูงอายุขาดโอกาสในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง ส่งผลให้เกิดช่องว่างระหว่างวัยในการดำรงชีวิตร่วมกับคนรุ่นใหม่ 4) ปัญหาด้านสังคม ผู้สูงอายุอาจไม่ได้รับการยอมรับในสังคมเท่ากับช่วงที่ยังอยู่ในวัยทำงาน โดยเฉพาะผู้ที่เคยมีสถานะทางสังคมสูง เมื่อต้องเกษียณจากงานก็อาจ

รู้สึกสูญเสียคุณค่าในตนเอง 5) ปัญหาด้านจิตใจ ความรู้สึกว่าเหว อ่างว้าง และความวิตกกังวลเกี่ยวกับอนาคต เช่น การถูกทอดทิ้ง หรือความตาย เป็นปัญหาที่พบบ่อยในกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งอาจนำไปสู่ปัญหาสุขภาพจิตที่รุนแรง ปัญหาดังกล่าวสะท้อนถึงความไม่พร้อมในหลายมิติของประชาชนก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ ซึ่งหากไม่ได้รับการเตรียมการอย่างเหมาะสม อาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตในระยะยาว

จากบริบทดังกล่าว การเตรียมความพร้อมเข้าสู่วัยผู้สูงอายุจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการวางแผนชีวิตล่วงหน้าตั้งแต่ยังอยู่ในวัยทำงาน ไม่ว่าจะเป็นในด้านสุขภาพ การเงิน ที่อยู่อาศัย และบทบาททางสังคม ทั้งนี้เพราะการเตรียมความพร้อมเหล่านี้จะช่วยลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในช่วงวัยสูงอายุ อีกทั้งยังช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับครอบครัว ชุมชน และสังคมได้อย่างมีความสุข มีศักดิ์ศรี และมีคุณภาพชีวิตที่ดี (Meechana et al., 2017; Kritsadachatri, 2018)

ในระดับท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ถือเป็นจังหวัดที่มีผู้สูงอายุจำนวนมากเป็นอันดับที่ 3 ของประเทศ นโยบายของจังหวัดจึงให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับสังคมสูงวัย โดยได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาในด้านสังคมและความมั่นคง พ.ศ. 2566–2567 ที่เน้นการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพและพึ่งพาตนเองได้อย่างเหมาะสม

การเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุจึงมิได้เป็นเพียงการตอบสนองต่อตนเองเท่านั้น แต่ยังเป็นแนวทางที่สำคัญต่อการพัฒนาสังคมโดยรวม ทำให้สามารถลดภาระของครอบครัว ลดค่าใช้จ่ายของรัฐ และสร้างโอกาสให้ผู้สูงอายุมีบทบาทในการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความพร้อมของประชาชนในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่จังหวัดเชียงใหม่ในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ตามลำดับขั้นดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องที่นำไปสู่กรอบแนวคิดในการวิจัยประกอบด้วย 1) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประชากรศาสตร์ (Ngamlamom, 2015) 2) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผู้สูงอายุ (Department of Elderly Affairs, 2021) 3) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงผู้สูงอายุ (Singsena, 2022) 4) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพ (Pender, 1996) 5) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับจิตวิทยาผู้สูงอายุ (Seligman, 2011) 6) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมสำหรับผู้สูงอายุ (Department of Health, Ministry of Public Health, 2015) เพื่อนำมาสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัย

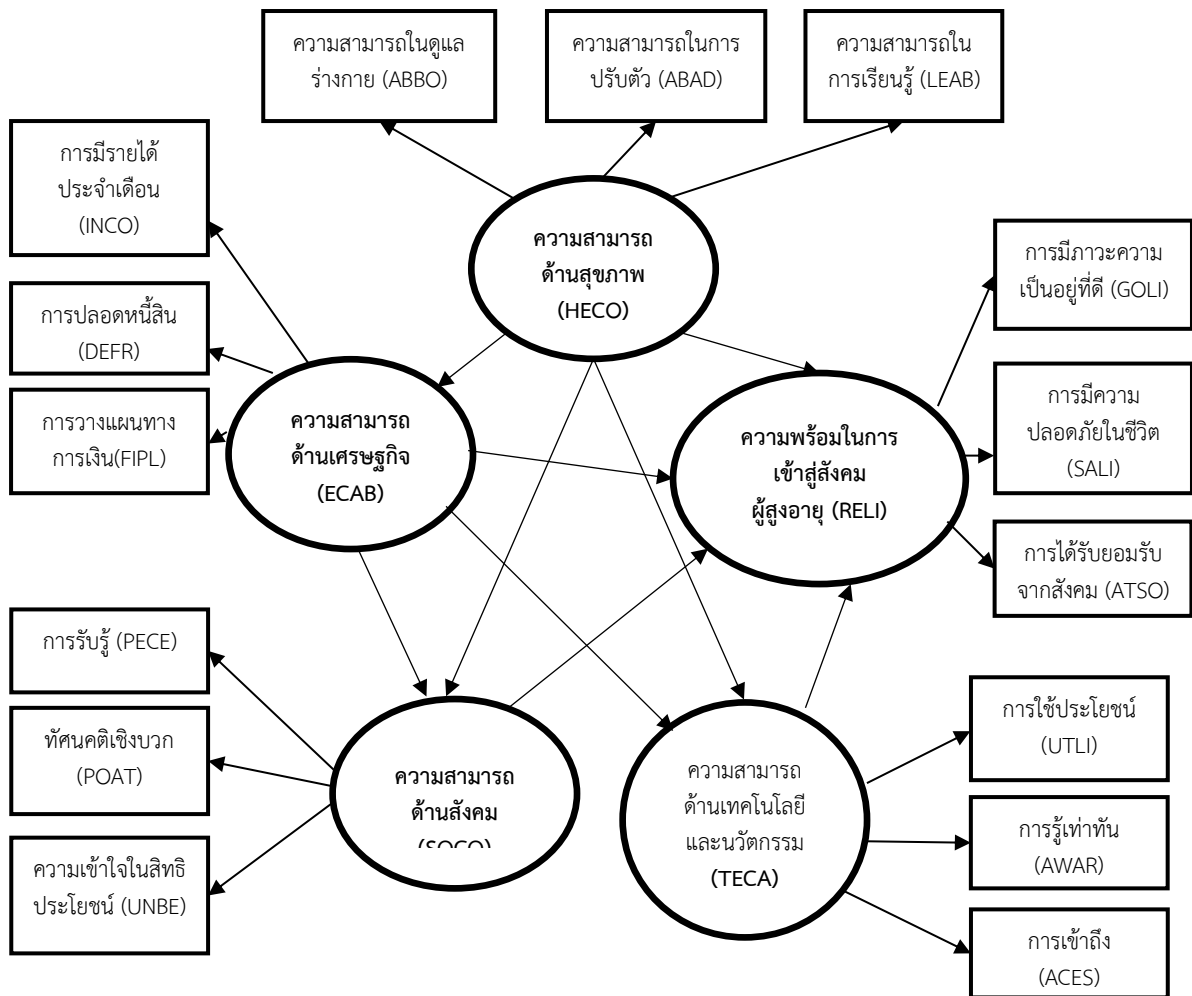

Figure 1: Conceptual Framework

สมมติฐานการวิจัย

1. ความพร้อมในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ได้รับอิทธิพลทางตรงจาก ความสามารถด้านสุขภาพ ความสามารถด้านเศรษฐกิจ ความสามารถด้านสังคม ความสามารถด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม
2. ความสามารถด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม ได้รับอิทธิพลทางตรงจาก ความสามารถด้านสุขภาพ ความสามารถด้านเศรษฐกิจ
3. ความสามารถด้านสังคม ได้รับอิทธิพลทางตรงจาก ความสามารถด้านสุขภาพ ความสามารถด้านเศรษฐกิจ
4. ความสามารถด้านเศรษฐกิจ ได้รับอิทธิพลทางตรงจาก ความสามารถด้านสุขภาพ

ขั้นตอนที่ 2 ประชากร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนที่มีอายุระหว่าง 40 ถึง 59 ปีบริบูรณ์ ที่มีถิ่นพำนักอยู่ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 66,413 คน ทั้งนี้ กลุ่มอายุดังกล่าวได้รับการพิจารณาว่าอยู่ในช่วงวัยก่อนเกษียณอายุ และเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักในการเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ ในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยพิจารณาจากข้อเสนอแนะ

ของ Hair et al. (2010) ที่ระบุว่า การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) ควรใช้กลุ่มตัวอย่างขนาด 200–300 ราย และแนะนำว่าความเพียงพอของขนาดตัวอย่างที่ระดับ 10–20 เท่าของจำนวนตัวแปรสังเกต ซึ่งในงานวิจัยนี้มีจำนวนตัวแปรสังเกตทั้งหมด 15 ตัวแปร จึงคำนวณได้ว่าขนาดตัวอย่างควรอยู่ระหว่าง 150–300 ราย เพื่อให้เหมาะสมกับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงโครงสร้าง ซึ่งผู้วิจัยกำหนดใช้ ขนาดตัวอย่าง 300 คน

ขั้นตอนที่ 3 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมของประชาชนก่อนวัยเกษียณเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ของประชาชนในอำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ ความสามารถด้านสุขภาพ ความสามารถด้านเศรษฐกิจ ความสามารถด้านสังคม ความสามารถด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม และความพร้อมในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ ข้อคำถามเป็นแบบลิเคิร์ตสเกล (Likert scale) 5 ระดับ โดยก่อนนำเครื่องมือวิจัยไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจริง ได้มีการดำเนินการตรวจสอบความตรง (Validity) ของเครื่องมือ จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้เทคนิค IOC (Index of Item Objective Congruence) โดยผ่านเกณฑ์ด้วยค่ามากกว่า 0.50 ทุกข้อคำถาม หลังจากนั้นนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีความใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) มีค่าระหว่าง 0.879 ถึง 0.959 และทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.913 จึงนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดได้

ขั้นตอนที่ 4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการแจกแบบสอบถามในพื้นที่ แนะนำตัวผู้วิจัย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล ทำความใจและชี้แจงแบบสอบถามให้ทราบโดยละเอียด จากนั้นให้ผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง ภายหลังจากการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยและผู้ช่วยได้ทำการตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องของแบบสอบถามทั้งสิ้นจำนวน 300 ชุด ก่อนนำเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ทางสถิติ

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การทดสอบสมมติฐาน ใช้แบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling) ด้วยโปรแกรม AMOS ประมาณค่าด้วย Maximum Likelihood

ผลการวิจัย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมของประชาชนในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่จังหวัดเชียงใหม่ในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

แบบจำลองก่อนปรับที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นมาจากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมีปัญหาความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการปรับโมเดล (Model Modification) โดยพิจารณาจากคำแนะนำในการปรับพารามิเตอร์ในโมเดลด้วยค่าดัชนีปรับโมเดล (Model Modification Indices: MI) จากนั้นปรับพารามิเตอร์โดยยินยอมให้พ่อนคลายข้อตกลงเบื้องต้นให้ค่าความคลาดเคลื่อนสัมพันธ์กันได้ จนกระทั่งค่าดัชนีความกลมกลืนมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จึงได้แบบจำลองหลังปรับ โดยมีค่าสถิติที่คำนวณได้ คือ ค่า Chi-square/df = 1.714, GFI = 0.951, AGFI = 0.915, CFI = 0.980, RMR = 0.031, RMSEA = 0.049 ดังนั้น สรุปได้ว่า แบบจำลองสมการโครงสร้างมีความเหมาะสม กลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ดัชนีความสอดคล้องของข้อมูลกับแบบจำลอง

รายการ	ค่าสถิติ	แบบจำลองหลังปรับ
1. Relative Chi-square	Chi-square/df < 2	1.714
2. GFI	> 0.90	0.951
3. AGFI	> 0.90	0.915
4. CFI	> 0.90	0.980
5. RMR	< 0.05	0.031
6. RMSEA	≤ 0.05	0.049

ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน 1

ความพร้อมในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (RELI) ได้รับอิทธิพลทางตรงจาก ความสามารถด้านสุขภาพ (HECO) ความสามารถด้านเศรษฐกิจ (ECAB) ความสามารถด้านสังคม (SOCO) และความสามารถด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม (TECA)

$$RELI = 0.39HECO + 0.15ECAB + 0.15SOCO + 0.38TECA, R^2 = 0.61$$

$$(0.08) \quad (0.09) \quad (0.08) \quad (0.14)$$

$$5.64 \quad 2.63 \quad 2.76 \quad 3.99$$

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ความพร้อมในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (RELI) ได้รับอิทธิพลทางตรงจาก ความสามารถด้านสุขภาพ (HECO) ความสามารถด้านเศรษฐกิจ (ECAB) ความสามารถด้านสังคม (SOCO) และความสามารถด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม (TECA) โดยสามารถอธิบายการผันแปรของความพร้อมในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (RELI) ได้ร้อยละ 61

สมมติฐาน 2

ความสามารถด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม (TECA) ได้รับอิทธิพลทางตรงจากความสามารถด้านสุขภาพ (HECO) และความสามารถด้านเศรษฐกิจ (ECAB)

$$TECA = 0.27HECO + 0.58ECAB, R^2 = 0.59$$

$$(0.05) \quad (0.06)$$

$$4.20 \quad 6.96$$

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ความสามารถด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม (TECA) ได้รับอิทธิพลทางตรงจาก ความสามารถด้านสุขภาพ (HECO) และความสามารถด้านเศรษฐกิจ (ECAB) โดยสามารถอธิบายการผันแปรของความสามารถด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม (TECA) ได้ร้อยละ 59

สมมติฐาน 3

ความสามารถด้านสังคม (SOCO) ได้รับอิทธิพลทางตรงจาก ความสามารถด้านสุขภาพ (HECO) และความสามารถด้านเศรษฐกิจ (ECAB)

$$SOCO = 0.11HECO + 0.54ECAB, R^2 = 0.37$$

$$(0.07) \quad (0.07)$$

$$1.993 \quad 6.60$$

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ความสามารถด้านสังคม (SOCO) ได้รับอิทธิพลทางตรงจาก ความสามารถด้านสุขภาพ (HECO) และความสามารถด้านเศรษฐกิจ (ECAB) โดยสามารถอธิบายการผันแปรของความสามารถด้านสังคม (SOCO) ได้ร้อยละ 37

สมมติฐาน 4

ความสามารถด้านเศรษฐกิจ (ECAB) ได้รับอิทธิพลทางตรงจาก ความสามารถด้านสุขภาพ (HECO)

$$ECAB = 0.56HECO, R^2 = 0.31$$

(0.07)

8.66

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ความสามารถด้านเศรษฐกิจ (ECAB) ได้รับอิทธิพลทางตรงจาก ความสามารถด้านสุขภาพ (HECO) โดยสามารถอธิบายการผันแปรของความสามารถด้านเศรษฐกิจ (ECAB) ได้ร้อยละ 31

อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมระหว่างตัวแปรที่ศึกษา

ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์สมการโครงสร้างมาเสนอค่าอิทธิพลทางตรง และทางอ้อม และผลรวมของตัวแปรแฝงทุกตัว เพื่อแสดงอิทธิพลทางตรง และทางอ้อมระหว่างตัวแปรที่ศึกษา

ความพร้อมในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (RELI) ได้รับอิทธิพลทางตรงจาก ความสามารถด้านสุขภาพ (HECO) มากที่สุด มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.39 รองลงมาคือ ความสามารถด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม (TECA) มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.38 ความสามารถด้านเศรษฐกิจ (ECAB) มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.15 และความสามารถด้านสังคม (SOCO) มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.15 ตามลำดับ

อิทธิพลทางอ้อมพบว่า ความพร้อมในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (RELI) ได้รับอิทธิพลทางอ้อมจาก ความสามารถด้านสุขภาพ (HECO) มากที่สุด มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.37 รองลงมาคือ ความสามารถด้านเศรษฐกิจ (ECAB) มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.30 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาอิทธิพลรวม พบว่า ความพร้อมในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (RELI) ได้รับอิทธิพลรวมจาก ความสามารถด้านสุขภาพ (HECO) มากที่สุด มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.76 รองลงมาคือ ความสามารถด้านเศรษฐกิจ (ECAB) มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.45 ความสามารถด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม (TECA) มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.38 และความสามารถด้านสังคม (SOCO) มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.15 ตามลำดับ

ความสามารถด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม (TECA) ได้รับอิทธิพลทางตรงจาก ความสามารถด้านเศรษฐกิจ (ECAB) มากที่สุด มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.58 รองลงมาคือ ความสามารถด้านสุขภาพ (HECO) มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.27 ตามลำดับ

อิทธิพลทางอ้อมพบว่า ความสามารถด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม (TECA) ได้รับอิทธิพลทางอ้อมจาก ความสามารถด้านเศรษฐกิจ (ECAB) เพียงตัวแปรเดียว มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.32

เมื่อพิจารณาอิทธิพลรวม พบว่า ความสามารถด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม (TECA) ได้รับอิทธิพลรวมจาก ความสามารถด้านสุขภาพ (HECO) มากที่สุด มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.59 รองลงมาคือ ความสามารถด้านเศรษฐกิจ (ECAB) มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.58 ตามลำดับ

ความสามารถด้านสังคม (SOCO) ได้รับอิทธิพลทางตรงจาก ความสามารถด้านเศรษฐกิจ (ECAB) มากที่สุด มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.54 รองลงมาคือ ความสามารถด้านสุขภาพ (HECO) มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.11 ตามลำดับ

อิทธิพลทางอ้อมพบว่า ความสามารถด้านสังคม (SOCO) ได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากความสามารถด้านสุขภาพ (HECO) มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.30

เมื่อพิจารณาอิทธิพลรวม พบว่า ความสามารถด้านสังคม (SOCO) ได้รับอิทธิพลรวมจากความสามารถด้านเศรษฐกิจ (ECAB) มากที่สุด มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.54 รองลงมาคือ ความสามารถด้านสุขภาพ (HECO) มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.41 ตามลำดับ

ความสามารถด้านเศรษฐกิจ (ECAB) ได้รับอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลรวมจาก ความสามารถด้านสุขภาพ (HECO) มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.56 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 อิทธิพลรวม อิทธิพลทางตรง และอิทธิพลทางอ้อม

ตัวแปรตาม	อิทธิพล	ตัวแปรอิสระ			TECA	R ²
		HECO	ECAB	SOCO		
ECAB	DE	0.56				0.31
	IE	-				
	TE	0.56				
SOCO	DE	0.11	0.54			0.37
	IE	0.30	-			
	TE	0.41	0.54			
TECA	DE	0.27	0.58			0.59
	IE	0.32	-			
	TE	0.59	0.58			
RELI	DE	0.39	0.15	0.15	0.38	0.61
	IE	0.37	0.30	-	-	
	TE	0.76	0.45	0.15	0.38	
Chi-square = 118.236, df = 69, Chi-square/df = 1.714, GFI = 0.951, AGFI= 0.915, CFI = 0.980, RMR = 0.031, RMSEA = 0.049						

องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยครั้งนี้ได้นำเสนอองค์ความรู้ใหม่ที่ช่วยอธิบายพลวัตของการเตรียมความพร้อมก่อนวัยเกษียณของประชาชนในเขตเมืองเชียงใหม่ในลักษณะที่แตกต่างจากงานศึกษาที่ผ่านมา โดยพบว่าความสามารถด้านสุขภาพเป็นตัวแปรรากฐานสำคัญที่หล่อหลอมความพร้อมในทุกมิติของการเข้าสู่วัยสูงอายุทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยีและนวัตกรรม ตลอดจนความพร้อมโดยรวม ซึ่งสะท้อนว่าการมีสุขภาพที่ดีในวัยทำงานไม่ได้ก่อให้เกิดเพียงความสามารถในการดูแลตนเองเท่านั้น แต่ยังเป็นตัวผลักดันให้บุคคลสามารถสร้างรายได้ มีพลังในการรับมือความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และสามารถปฏิสัมพันธ์กับสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการยืนยันว่าทุนสุขภาพ คือแกนกลางของการสร้างทุนด้านอื่นเพื่อเตรียมตัวสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ

นอกจากนี้ งานวิจัยยังได้สร้างความเข้าใจใหม่เกี่ยวกับบทบาทของความสามารถด้านเศรษฐกิจซึ่งไม่ได้ส่งผลต่อความพร้อมเฉพาะทางตรงเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่เป็นตัวกลางที่เชื่อมโยงไปยังความสามารถด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมถึงความสามารถด้านสังคมในรูปแบบที่ลึกซึ้งขึ้น กล่าวคือ เมื่อบุคคลมีฐานะทางเศรษฐกิจที่มั่นคง ย่อมมีโอกาสเข้าถึงเทคโนโลยีใหม่ ทักษะดิจิทัล อุปกรณ์สื่อสารที่ทันสมัย หรือบริการที่ช่วยเพิ่มศักยภาพทางสังคม เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนและเครือข่ายต่าง ๆ องค์ความรู้ใหม่นี้ชี้ให้เห็นว่า

เศรษฐกิจไม่ใช่เพียงตัวแปรด้านทรัพย์สิน แต่เป็นปัจจัยที่เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเรียนรู้ ปรับตัว และพัฒนาศักยภาพในมิติต่าง ๆ ได้กว้างขวางขึ้น ที่สำคัญ งานวิจัยได้เปิดเผยโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่แสดงให้เห็นว่าความสามารถด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมไม่ได้เกิดขึ้นอย่างโดดเดี่ยว แต่ถูกหล่อหลอมจากความสามารถด้านสุขภาพและเศรษฐกิจอย่างชัดเจน โดยสุขภาพมีบทบาทรองรับให้บุคคลมีความพร้อมทั้งด้านสมรรถภาพร่างกายและด้านความคิดในการเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ ส่วนเศรษฐกิจเป็นฐานทรัพยากรที่เอื้อต่อการเข้าถึงอุปกรณ์และการพัฒนาทักษะ ความเข้าใจนี้เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ช่วยเชื่อมโยงว่างระหว่าง สุขภาพ-เศรษฐกิจ-เทคโนโลยี ในบริบทของการเตรียมกลุ่มวัยทำงานเข้าสู่สังคมสูงอายุ

อีกประเด็นหนึ่งที่เป็นองค์ความรู้ใหม่คือบทบาทของความสามารถด้านสังคมซึ่งพบว่าได้รับอิทธิพลอย่างมากจากความสามารถด้านเศรษฐกิจและสุขภาพ โดยสะท้อนว่าในเขตเมืองเชียงใหม่ ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมไม่ได้เป็นเพียงพฤติกรรมทั่วไปของบุคคล แต่เป็นผลลัพธ์ของศักยภาพและทรัพยากรที่มีอยู่ในชีวิตประจำวัน ผู้ที่มีสุขภาพดีมักมีพลังในการเข้าร่วมกิจกรรม และผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีก็มีโอกาสในการสร้างเครือข่ายและสังคมที่กว้างขึ้น องค์ความรู้ใหม่นี้ช่วยสร้างความเข้าใจว่าการเข้าสู่วัยสูงอายุอย่างมีคุณภาพต้องอาศัยความพร้อมด้านสังคมที่ถูกหล่อหลอมจากปัจจัยอื่นที่สัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ

งานวิจัยนี้นำเสนอองค์ความรู้ใหม่ที่ช่วยอธิบายว่า การเตรียมความพร้อมก่อนวัยเกษียณเป็นกระบวนการแบบบูรณาการที่มีแกนกลางอยู่ที่สุขภาพ เศรษฐกิจ เทคโนโลยี และสังคม ซึ่งมีความเชื่อมโยงและส่งผลกระทบซึ่งกันและกันอย่างเป็นพลวัต โดยเฉพาะในบริบทเมืองเชียงใหม่ที่มีความเป็นเมืองกึ่งชนบท การเข้าใจความสัมพันธ์เชิงสาเหตุเหล่านี้ช่วยเสริมสร้างแนวคิดใหม่ในการวางนโยบายการเตรียมความพร้อมสู่สังคมผู้สูงอายุที่สอดคล้องกับสภาพจริงของประชาชนในพื้นที่มากยิ่งขึ้น ดังภาพที่ 2

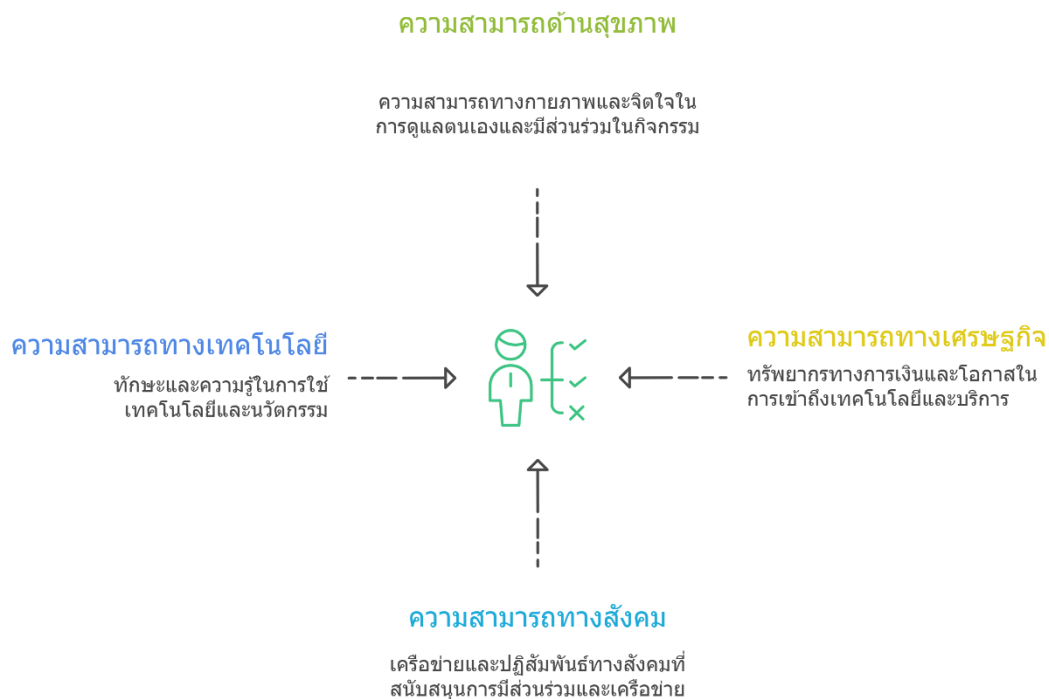

Figure 2: Preparing People Before Retirement Age to Enter an Aging Society

อภิปรายผลการวิจัย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมของประชาชนในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่จังหวัดเชียงใหม่ในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

1. ผลการวิจัยที่พบว่า ความสามารถด้านสุขภาพ มีอิทธิพลต่อความพร้อมก่อนวัยเกษียณเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ทั้งนี้ เพราะว่าความสามารถด้านสุขภาพที่เป็นรากฐานสำคัญของการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยเฉพาะในช่วงวัยก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุซึ่งเป็นช่วงเปลี่ยนผ่านทางร่างกาย จิตใจ และสังคม การที่บุคคลมีความสามารถในการดูแลสุขภาพของตนเองได้ดี ย่อมส่งผลให้มีร่างกายแข็งแรง ลดความเสี่ยงต่อโรคเรื้อรังหรือภาวะเจ็บป่วยที่มักเกิดขึ้นในช่วงวัยหลังเกษียณ ส่งผลให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างอิสระและมีความมั่นใจในการใช้ชีวิตในอนาคต ผลการวิจัยดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิด Health Promotion Model ของ Pender (1996) ที่อธิบายว่าพฤติกรรมด้านสุขภาพของบุคคลเป็นผลจากความสามารถในการดูแลตนเอง การเรียนรู้ และการปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อม หากบุคคลมีความตระหนักรู้ในสุขภาพ มีแรงจูงใจภายใน และมีทักษะการเรียนรู้ด้านสุขภาพที่ดี จะส่งผลให้สามารถสร้างพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสมและส่งเสริมคุณภาพชีวิตในระยะยาวได้ ดังนั้นความสามารถด้านสุขภาพจึงเป็นพื้นฐานสำคัญของความพร้อมก่อนเข้าสู่วัยเกษียณ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิด Successful Aging ของ Rowe and Kahn (1997) ซึ่งระบุว่าการเข้าสู่วัยสูงอายุอย่างประสบความสำเร็จประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก คือ 1) การมีสุขภาพกายดีและปราศจากโรคเรื้อรัง 2) การมีการทำงานทางกายและจิตใจที่คงไว้ได้ดี และ 3) การมีส่วนร่วมทางสังคมอย่างต่อเนื่อง

ผลการวิจัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ La Rue, Haslam, and Steffens (2022) พบว่า สุขภาพร่างกายและปัจจัยด้านความสามารถทางกาย จิตใจ เป็นหนึ่งในตัวทำนายสำคัญของการปรับตัวและความเป็นอยู่หลังเกษียณ ตัวแปรทำนายการปรับตัวต่อการเกษียณซึ่งปัจจัยด้านสุขภาพ (physical health / functional status) มีผลสำคัญต่อการปรับตัวหลังเกษียณ ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยที่สุขภาพและความสามารถในการดูแลตนเองเพิ่มความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่วัยสูงอายุ เช่น ตัวชี้วัดภาวะความเป็นอยู่ที่ดีและความปลอดภัยของชีวิต สอดคล้องกับการศึกษาของ Hurtado, & Topa (2019) พบว่า การเตรียมตัวก่อนเกษียณที่เน้นด้านสุขภาพ เช่น การฝึกทักษะการดูแลตนเอง การวางแผนด้านกิจวัตร และการให้ความรู้ด้านพฤติกรรมสุขภาพ สามารถปรับปรุงความรู้สึกร่วมและคุณภาพชีวิตหลังเกษียณได้ และพบความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณกับคุณภาพชีวิตและสุขภาพที่ดีขึ้น ทำให้เห็นว่าการมีความสามารถในการเรียนรู้ ส่งผลต่อความพร้อมเชิงปฏิบัติได้จริง ซึ่งสอดคล้องตรงกับตัวแปรความสามารถในการเรียนรู้

2. ผลการวิจัยที่พบว่า ความสามารถด้านเศรษฐกิจ มีอิทธิพลต่อความพร้อมก่อนวัยเกษียณ ทั้งนี้ เพราะว่าบุคคลมีรายได้ประจำเดือนที่แน่นอน จะเกิดความมั่นคงทางการดำรงชีวิตที่ช่วยให้สามารถจัดสรรงบประมาณเพื่อการรักษาพยาบาล อาหารที่มีคุณภาพ ที่อยู่อาศัยและสาธารณูปโภคที่เหมาะสม ซึ่งทั้งหมดนี้มีผลโดยตรงต่อภาวะความเป็นอยู่ที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจ เพราะไม่ต้องเผชิญกับภาวะขาดแคลนหรือความไม่แน่นอนในเรื่องพื้นฐานของการดำรงชีวิต ผลการวิจัยดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์พฤติกรรมสังคมวิทยา และจิตวิทยาพัฒนาการที่อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างความมั่นคงทางการเงินกับคุณภาพชีวิตและการปรับตัวในวัยสูงอายุ ดังนี้ ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิด Life-Cycle Hypothesis (LCH) ของ Modigliani and Brumberg (1954) ที่เสนอว่า บุคคลมีแนวโน้มที่จะวางแผนการบริโภคและการออมตลอดช่วงชีวิตเพื่อรักษาระดับการดำรงชีวิตให้มั่นคงในระยะยาว โดยเฉพาะในช่วงหลังเกษียณ การวางแผนทางการเงินและการมีรายได้ประจำเดือนที่เพียงพอช่วยให้บุคคลสามารถบริหารรายได้และค่าใช้จ่ายอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและลดความไม่แน่นอนในอนาคต ซึ่งสะท้อนถึง ความปลอดภัยในชีวิต และภาวะความเป็นอยู่ที่ดีของผู้ที่เตรียมตัวก่อนเข้าสู่วัยเกษียณ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิด Financial Well-being

Theory ของ Bruggen et al. (2017) อธิบายว่า ความเป็นอยู่ที่ดีทางการเงิน (Financial Well-being) ไม่ได้หมายถึงการมีรายได้สูงเท่านั้น แต่รวมถึงการมีอิสระจากหนี้สิน ความสามารถในการจัดการรายจ่าย และความมั่นใจในอนาคตทางการเงิน ซึ่งมีผลโดยตรงต่อสุขภาวะทางจิตใจและความพึงพอใจในชีวิต ผลการวิจัยที่ชี้ว่าความสามารถด้านเศรษฐกิจมีอิทธิพลต่อความพร้อมก่อนวัยเกษียณจึงสะท้อนแนวคิดนี้ได้เป็นอย่างดี เพราะบุคคลที่จัดการด้านการเงินได้ดีมักมีคุณภาพชีวิตสูงและมีความพร้อมทางจิตใจในการเข้าสู่วัยเกษียณ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Lusardi, and Mitchell (2011) ที่แสดงให้เห็นว่าการวางแผนทางการเงินและความรู้/ทักษะทางการเงินเป็นปัจจัยสำคัญที่เพิ่มทรัพยากรของบุคคลก่อนและหลังเกษียณ ซึ่งจะสะท้อนออกมาเป็นความเป็นอยู่ที่ดีและความรู้สึกปลอดภัยทางเศรษฐกิจ และพบว่าระดับความรู้ทางการเงิน (financial literacy) และการวางแผนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเตรียมตัวเพื่อการเกษียณและผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจหลังเกษียณ กล่าวคือ ผู้ที่มีความรู้ทางการเงินมากกว่าและวางแผนดีกว่า จะมีโอกาสสะสมทรัพย์สินและจัดการรายได้เพื่อรองรับชีวิตหลังเกษียณได้ดีกว่า ซึ่งสอดคล้องกับตัวแปร การมีรายได้ประจำเดือน และการวางแผนทางการเงิน สอดคล้องกับการศึกษาระยะยาว (longitudinal) ของ Yeung & Zhou (2017) พบว่า การทำกิจกรรมเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณ เช่น การวางแผนทางการเงิน การออม และการจัดการทรัพยากร ล้วนหน้าจะเพิ่มทรัพยากร ทั้งเชิงวัตถุ จิตใจ และสังคมของผู้เกษียณ ซึ่งส่งผลต่อความเป็นอยู่และสุขหลังเกษียณ

3. ผลการวิจัยที่พบว่า ความสามารถด้านสังคม มีอิทธิพลต่อความพร้อมก่อนวัยเกษียณ ทั้งนี้เพราะว่าประชาชนมีการรับรู้ที่ดีต่อปัญหาและความท้าทายในวัยเกษียณ จะมีแนวโน้มสังเกตสัญญาณเตือนล่วงหน้า รู้จักแหล่งข้อมูล และเตรียมมาตรการป้องกันหรือรองรับความเสี่ยงต่าง ๆ เช่น การเตรียมแผนสุขภาพหรือการจัดการที่อยู่อาศัย ซึ่งการรับรู้นี้ทำให้การตัดสินใจเป็นไปอย่างมีข้อมูลและรอบคอบ ส่งผลให้ภาวะความเป็นอยู่ที่ดีและความปลอดภัยในชีวิตเพิ่มขึ้น ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิด Health Belief Model (HBM) ของ Rosenstock (1974) ซึ่งเสนอว่า การรับรู้ของบุคคลเกี่ยวกับความเสี่ยง ผลลัพธ์ และประโยชน์จากการปฏิบัติพฤติกรรมสุขภาพ จะกำหนดการตัดสินใจและการลงมือทำเพื่อลดความเสี่ยงในอนาคต การที่ประชาชนมีการรับรู้ที่ดีเกี่ยวกับวัยเกษียณ จึงช่วยให้เกิดการเตรียมตัวในเชิงรุก เช่น การใช้สิทธิประโยชน์ การปรับตัวทางสังคม และการสร้างเครือข่าย ซึ่งสะท้อนในมิติความปลอดภัยและความเป็นอยู่ที่ดีในวัยสูงอายุ (well-being and safety) ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Bacova et al. (2023) ที่ศึกษาผลของการให้ข้อมูลด้านการเตรียมตัวเชิงจิตวิทยา พบว่าการให้ข้อมูล (information/psychological preparation) สามารถเปลี่ยนเจตคติและเพิ่มความตั้งใจเตรียมความพร้อมในกลุ่มผู้จะเกษียณได้ในบางกลุ่ม โดยเฉพาะผู้ที่มองว่าการเปลี่ยนผ่านเป็นความเสี่ยง ซึ่งอธิบายได้ว่าการรับรู้ และการมีข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์จึงนำไปสู่การลงมือปฏิบัติที่เพิ่มความพร้อมทางด้านความเป็นอยู่และความปลอดภัย สอดคล้องกับการศึกษาของ Yeung (2018) พบว่าการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากร รวมถึงทรัพยากรทางสังคมและการรับรู้ความสามารถของตน เป็นตัวพยากรณ์สำคัญของการเปลี่ยนแปลงด้านสุขภาพจิตและความพึงพอใจในช่วงเปลี่ยนผ่าน แสดงถึงเหตุผลว่าทัศนคติเชิงบวกและความรู้ด้านสิทธิ/สวัสดิการซึ่งเป็นทรัพยากรเชิงข้อมูล จะช่วยให้บุคคลรักษาเสถียรภาพทางจิตใจและการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้นหลังเกษียณ

4. ผลการวิจัยที่พบว่า ความสามารถด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม มีอิทธิพลต่อความพร้อมก่อนวัยเกษียณเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เนื่องจากกระบวนการเปลี่ยนผ่านของสังคมสู่ยุคดิจิทัลที่ทำให้เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในทุกมิติของชีวิตประชาชน ไม่ว่าจะเป็นด้านสุขภาพ ความปลอดภัย เศรษฐกิจ หรือการเข้าถึงบริการภาครัฐ เมื่อประชาชนก่อนวัยเกษียณมีทักษะการใช้เทคโนโลยีที่ดี สามารถใช้ประโยชน์จากอุปกรณ์และแอปพลิเคชันต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม สิ่งนี้ช่วยเพิ่มความสามารถในการดูแลสุขภาพด้วยตนเอง เช่น การใช้แอปติดตามสุขภาพ การนัดหมายแพทย์ออนไลน์ หรือการเข้าถึงข้อมูลด้านโภชนาการ ส่งผลให้มีภาวะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นอย่างชัดเจน ผลการวิจัยข้างต้นสอดคล้องกับแนวคิด Technology Acceptance Model (TAM)

ของ Davis (1989) ที่ระบุว่า การยอมรับและการใช้เทคโนโลยีขึ้นอยู่กับ การรับรู้ถึงประโยชน์ (Perceived Usefulness) และการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน (Perceived Ease of Use) เมื่อประชาชนก่อนวัยเกษียณ มีความสามารถด้านเทคโนโลยีสูง ก็ย่อมมองว่าเทคโนโลยีเป็นประโยชน์ต่อการดูแลสุขภาพ ความปลอดภัย และ คุณภาพชีวิต ส่งผลให้มีความพร้อมต่อการเข้าสู่วัยสูงอายุ สอดคล้องกับแนวคิด Digital Literacy Framework ของ Eshet-Alkalai (2004) ที่อธิบายว่าความรู้ด้านดิจิทัลเป็นทักษะสำคัญของมนุษย์ยุคใหม่ในการใช้ชีวิต การ สื่อสาร การใช้สื่ออย่างปลอดภัย และการปรับตัวในสังคมดิจิทัล ดังนั้น ผู้ที่รู้เท่าทันเทคโนโลยีจึงสามารถจัดการ ข้อมูล รักษาความปลอดภัยของตนเอง และมีส่วนร่วมในสังคมออนไลน์ได้ ทำให้เกิดความมั่นคงและความพร้อม ก่อนวัยเกษียณ

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Czaja et al. (2006) พบตัวแปรเชิงความสามารถ และทัศนคติเป็นตัวทำนายการนำเทคโนโลยีมาใช้จริง ซึ่งเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นที่ทำให้เทคโนโลยีมีผลต่อความพร้อม ก่อนวัยเกษียณ แสดงว่า ปัจจัยบุคคลและความสามารถเชิงเทคนิค เช่น ความมั่นใจในการใช้คอมพิวเตอร์ ความ วิตกกังวลต่อคอมพิวเตอร์ สมรรถนะเชิงปัญญา เป็นตัวทำนายสำคัญของการใช้งานเทคโนโลยีในผู้สูงอายุ นั่นคือ หาก ประชาชนก่อนวัยเกษียณมีทักษะและความมั่นใจ ก็มีแนวโน้มจะนำเทคโนโลยีมาใช้ในชีวิตประจำวัน สอดคล้อง กับงานวิจัยด้าน eHealth literacy/eHealth interventions ของ Watkins and Xie (2014) พบว่าการให้ความรู้ และฝึกทักษะด้าน eHealth ทำให้ผู้สูงอายุดีขึ้นทั้งในแง่การเข้าถึงข้อมูลสุขภาพ การจัดการโรคเรื้อรัง และความ มั่นใจในการใช้ช่องทางบริการสุขภาพออนไลน์ ผลจากการปรับปรุง eHealth literacy นี้สอดคล้องโดยตรงกับตัว บ่งชี้ ภาวะความเป็นอยู่ที่ดี และความปลอดภัยในชีวิต เพราะผู้ที่รู้เท่าทันและใช้ประโยชน์จากเครื่องมือดิจิทัล จะจัดการสุขภาพได้ดีขึ้นและลดความเสี่ยงจากการหลงเชื่อข่าวเท็จหรือการถูกหลอกลวงออนไลน์ ซึ่งเพิ่ม ความรู้สึกลปลอดภัยและความพร้อมเข้าสู่วัยสูงอายุได้จริงในเชิงปฏิบัติการ

สรุป

ปัจจัยที่มีบทบาทสำคัญต่อความพร้อมในการก้าวเข้าสู่วัยสูงอายุประกอบด้วยความสามารถด้าน สุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีและนวัตกรรม โดยพบว่าความสามารถด้านสุขภาพเป็นปัจจัยที่มี อิทธิพลสูงสุดต่อความพร้อมในการเข้าสู่วัยสูงอายุ ทั้งในมิติของอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพล รวม ผลการวิเคราะห์สะท้อนให้เห็นว่าสุขภาพกายและสุขภาพใจที่ดีเป็นรากฐานสำคัญในการเสริมสร้าง ศักยภาพของประชาชนให้สามารถดูแลตนเอง รักษาคุณภาพชีวิต และลดความเสี่ยงต่อการพึ่งพิงผู้อื่นเมื่อเข้าสู่ วัยสูงอายุได้อย่างมั่นคง ความสามารถด้านเศรษฐกิจเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญ โดยมีทั้งอิทธิพล ทางตรงและทางอ้อมต่อความพร้อมของประชาชน โดยเฉพาะอิทธิพลทางอ้อมซึ่งเกิดจากการที่เศรษฐกิจส่งผล ต่อความสามารถด้านสุขภาพและเทคโนโลยี ความมั่นคงทางการเงินช่วยให้บุคคลสามารถวางแผนการออม การลงทุน และการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสมสำหรับการดำรงชีวิตในวัยสูงอายุ อีกทั้งยังเป็นปัจจัยสำคัญ ที่กำหนดโอกาสในการเข้าถึงเทคโนโลยี ทักษะดิจิทัล และนวัตกรรมที่ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตในอนาคต ด้านความสามารถด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม พบว่าได้รับอิทธิพลโดยตรงจากทั้งความสามารถด้าน เศรษฐกิจและสุขภาพ ซึ่งสะท้อนว่าการเรียนรู้และการใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวันต้องอาศัยทั้งทุนทาง เศรษฐกิจและสมรรถนะด้านสุขภาพที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สุขภาพที่ดีช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้เทคโนโลยี ขณะที่ฐานะทางเศรษฐกิจช่วยสนับสนุนการเข้าถึงอุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้ สำหรับความสามารถด้านสังคม พบว่าได้รับอิทธิพลอย่างมากจากความสามารถด้านเศรษฐกิจและสุขภาพ โดยเฉพาะเศรษฐกิจซึ่งมีอิทธิพลรวม สูงสุดต่อการมีส่วนร่วมทางสังคม ขณะที่สุขภาพที่ดีช่วยส่งเสริมคุณภาพของปฏิสัมพันธ์และการเข้าสังคมอย่าง ต่อเนื่อง

โดยสรุป การเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุเป็นกระบวนการแบบบูรณาการที่มีสุขภาพและเศรษฐกิจเป็นฐานสำคัญ ขณะที่เทคโนโลยีและสังคมทำหน้าที่เสริมสร้างความมั่นคงและคุณภาพชีวิต การทำความเข้าใจโครงสร้างอิทธิพลนี้มีความสำคัญต่อการกำหนดนโยบายและแผนงานเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุของประชาชนเมืองเชียงใหม่อย่างมีคุณภาพและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 สาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ควรจัดทำนโยบายพัฒนาศักยภาพสุขภาพเชิงรุก เช่น โปรแกรมตรวจสุขภาพเชิงป้องกันและการส่งเสริมการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับวัย การมีมาตรการเชิงระบบจะสร้างฐานสุขภาพที่มั่นคงก่อนก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างแท้จริง

1.2 หน่วยงานด้านแรงงานและสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติควรกำหนดนโยบายบูรณาการด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประชาชนก่อนวัยเกษียณ โดยเฉพาะการวางแผนทางการเงินและการลดภาระหนี้สิน ผ่านหลักสูตรการจัดการการเงินส่วนบุคคล

1.3 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดทำนโยบายสร้างชุมชนที่สนับสนุนผู้สูงอายุในอนาคต โดยเน้นการรณรงค์สร้างทัศนคติเชิงบวกเกี่ยวกับวัยสูงอายุ และเพิ่มช่องทางเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ

1.4 หน่วยงานดิจิทัลภาครัฐควรพัฒนานโยบายลดความเหลื่อมล้ำด้านดิจิทัลของผู้ที่กำลังจะเข้าสู่วัยสูงอายุ โดยจัดให้มีศูนย์การเรียนรู้เทคโนโลยีในชุมชน พร้อมโปรแกรมฝึกอบรมการใช้และรู้เท่าทันเทคโนโลยี

1.5 ประชาชนในช่วงอายุใกล้เคียงควรเข้าร่วมโปรแกรมสุขภาพเชิงป้องกันที่จัดโดยโรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพตำบล ไม่ว่าจะเป็นการตรวจสุขภาพประจำปี การติดตามปัจจัยเสี่ยง หรือการออกกำลังกายได้คำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

1.6 ประชาชนควรเริ่มวางแผนการเงินระยะยาวด้วยตนเอง โดยเข้าร่วมอบรมด้านการจัดการการเงินส่วนบุคคล หรือปรึกษาที่ปรึกษาทางการเงินของสถาบันการเงินภายในจังหวัด เพื่อให้สามารถควบคุมรายได้รายจ่าย และการออมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.7 ประชาชนควรเพิ่มการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน เช่น อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ กลุ่มออกกำลังกาย หรือชมรมผู้สูงอายุในพื้นที่ เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมและสร้างภาพลักษณ์ที่ดีในสังคม

1.8 ประชาชนควรพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวัน เช่น การใช้แอปพลิเคชันสุขภาพ การทำธุรกรรมออนไลน์ หรือการตรวจสอบข่าวปลอม เพื่อเพิ่มความปลอดภัยและลดความเสี่ยงที่จะถูกเอารัดเอาเปรียบ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษา “ปัจจัยเชิงสิ่งแวดล้อมและชุมชนต่อการเตรียมความพร้อมก่อนวัยเกษียณ” การศึกษาประเด็นนี้เพิ่มเติมจะช่วยให้การวางแผนนโยบายสามารถเชื่อมโยงทั้งระดับบุคคลและระดับพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.2 ควรศึกษา “แบบจำลองการส่งเสริมสมรรถนะด้านเทคโนโลยีของประชาชนวัยทำงานสำหรับการใช้ชีวิตในสังคมสูงวัย” การสร้างแบบจำลองหรือชุดกิจกรรมที่นำไปใช้จริง จะช่วยปิดช่องว่างด้านดิจิทัลและสนับสนุนการใช้ชีวิตอย่างปลอดภัยและมีคุณภาพในวัยสูงอายุได้ในระยะยาว

2.3 ควรศึกษา “ผลกระทบระยะยาวของการเตรียมความพร้อมก่อนวัยเกษียณต่อคุณภาพชีวิตหลังเกษียณ” การศึกษาติดตาม (longitudinal study) จะช่วยยืนยันความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล รวมถึงทำ

ให้สามารถออกแบบนโยบายหรือโครงการแทรกแซงได้แม่นยำยิ่งขึ้น ทั้งในเชิงป้องกันและส่งเสริม เพื่อให้ประชาชนเข้าสู่วัยสูงอายุอย่างมีศักดิ์ศรีและมีความสุขมากที่สุด

References

- Bacova, V., Kohut, M., & Halama, P. (2023). The Impact of Psychological Preparation Information on Retirement Planning Intention and Retirement Conceptualization. *Studia Psychologica*, 65(2), 133–153.
- Bruggen, E. C., Hogreve, J., Holmlund, M., Kabadayi, S., & Löfgren, M. (2017). Financial Well-Being: A Conceptualization and Research Agenda. *Journal of Business Research*, 79, 228–237.
- Czaja, S. J., Charness, N., Fisk, A. D., Hertzog, C., Nair, S. N., Rogers, W. A., & Sharit, J. (2006). Factors Predicting the Use of Technology: Findings from the Center for Research and Education on Aging and Technology Enhancement (CREATE). *Psychology and Aging*, 21(2), 333–352.
- Davis, F. D. (1989). Perceived Usefulness, Perceived Ease of Use, and User Acceptance of Information Technology. *MIS Quarterly*, 13(3), 319–340.
- Department of Elderly Affairs. (2021). *The Meaning of Elderly*. Retrieved October 12, 2024, from <https://www.dop.go.th/th/>
- Department of Health, Ministry of Public Health. (2015). *Creating an Environment Suitable for the Elderly*. Bangkok: WVO Office of Printing Mill.
- Eshet-Alkalai, Y. (2004). Digital Literacy: A Conceptual Framework for Survival Skills in the Digital Era. *Journal of Educational Multimedia and Hypermedia*, 13(1), 93–106.
- Foundation of Thai Gerontology Research and Development Institute. (2021). *Report on the Situation of the Elderly in Thailand 2019, Part 2: A New History – The Number of Elderly Exceeds Children for the First Time*. Bangkok: Foundation of Thai Gerontology Research and Development Institute.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate Data Analysis*. (7th ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall.
- Hurtado, M. D., & Topa, G. (2019). Quality of Life and Health: Influence of Preparation for Retirement Behaviors through the Serial Mediation of Losses and Gains. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(9), 1539.
- Kritsadachatri, P. (2018). Cognitive Status, Cognitive Thinking and Memory of the Elderly. *Journal of Applied Psychology and Buddhism for Society*, 4(2), 39–50.
- La Rue, C. J., Haslam, C., & Steffens, N. K. (2022). A Meta-Analysis of Retirement Adjustment Predictors. *Journal of Vocational Behavior*, 136(2), 1–15.
- Lusardi, A., & Mitchell, O. S. (2011). Financial Literacy and Retirement Planning in the United States. *Journal of Pension Economics & Finance*, 10(4), 509–525.
- Meechana, P., Khansakorn, N., Silawan, T., & Rawiworakul, T. (2017). Readiness of Pre-Aging Population for Quality Aging Society in Nongyasai Subdistrict, Nongyasai District, Suphanburi Province. *EAU Heritage Journal Science and Technology*, 11(1), 259–271.

- Modigliani, F., & Brumberg, R. (1954). Utility Analysis and the Consumption Function: An Interpretation of Cross-Section Data. In K. K. Kurihara (Ed.), *Post-Keynesian Economics* (pp. 388–436). New Brunswick, NJ: Rutgers University Press.
- Ngamlamom, W. (2015). *Concepts and Theories Related to Demographic Characteristics*. Retrieved October 12, 2024, from http://learningofpublic.blogspot.com/2015/09/blogpost_11.html
- Pender, N. J. (1996). *Health Promotion in Nursing Practice*. (3rd ed.). Stamford, CT: Appleton & Lange.
- Rosenstock, I. M. (1974). The Health Belief Model and Preventive Health Behavior. *Health Education Monographs*, 2(4), 354–386.
- Rowe, J. W., & Kahn, R. L. (1997). Successful Aging. *The Gerontologist*, 37(4), 433–440.
- Seligman, M. (2011). *Flourish: A New Understanding of Happiness, Well-Being and How to Achieve Them*. Boston, MA: Nicholas Brealey.
- Singsena, S. (2022). *Wellbeing and Health Promotion for the Elderly in the Community: A Case Study of Sri Than Community, Mueang District, Khon Kaen Province*. (Master's Thesis). Faculty of Social Development and Strategic Management, National Institute of Development Administration. Bangkok.
- Topa, G., & Valero, E. (2017). Preparing for Retirement: How Self-Efficacy and Resource Threats Contribute to Retirees' Satisfaction, Depression, and Losses. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 26(6), 811–827.
- Watkins, I., & Xie, B. (2014). eHealth Literacy Interventions for Older Adults: A Systematic Review of the Literature. *Journal of Medical Internet Research*, 16(11), e225.
- Yeung, D. Y. (2018). Adjustment to Retirement: Effects of Resource Change on Physical and Psychological Well-Being. *European Journal of Ageing*, 15(3), 301–309.
- Yeung, D. Y., & Zhou, X. (2017). Planning for Retirement: Longitudinal Effect on Retirement Resources and Post-Retirement Well-Being. *Frontiers in Psychology*, 8, 1–14.